

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 13 maj 1932 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag bland annat till lag om ändring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av ecklesiastika löneboställen, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 29 februari 1932 till riksdagen avlämnad proposition, nr 155, vilken hänvisats till lagutskott och sedermera för behandling överlämnats till andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden, föreslagit riksdagen att antaga, bland annat, följande förslag till

L a g

om ändring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av ecklesiastika löneboställen.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

I avseende å arrendeupplåtelse av löneboställe, som avses i 1 § ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910 och som är utarrenderat enligt föreskrifterna i förordningen den 15 september 1911 angående utarrendering av prästerskapets löneboställen, må länsstyrelsen, där de kontraherade arrendevillkoren, med hänsyn till rådande förhållanden, finnas för arrendatorn tyngande och det på grund härav kan antagas möta svårigheter för denne att fullgöra sina förbindelser enligt avtalet samt då skäl därtill i övrigt äro och enskild rätt ej förnärmas, efter ansökning av arrendatorn för tiden från och med arrendeåret 1932/1933 medgiva sådan ändring i arrendevillkoren, att hälften av den avtalade arrendeavgiften efter priserna i litt. A i länets markegångstaxa det år avtalet slutits omräknas i en eller flera markegångspersedlar att lösas med penningar efter senast fastställda pris enligt litt. A i markegångstaxan.

2 §.

De ytterligare föreskrifter, som erfordras för tillämpningen av denna lag, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Därjämte har till andra lagutskottet överlämnats de i anledning av propositionen inom riksdagen väckta likalydande motionerna nr 323 inom första kammaren av herr *Gustafson, Fritiof*, och nr 479 inom andra kammaren av herr *Nordkvist*. I dessa motioner hemställes, att riksdagen vid godkännande av det i propositionen framlagda förslaget måtte, dels vidtaga sådan ändring av ifrågavarande förslag, att i motionerna framförda synpunkter beaktas, dels ock i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att länsstyrelserna vid beviljandet av anstånd med betalning av arrendeavgift och årsbelopp bemyndigas under uppskovstiden fastställa räntesatsen å förfallna arrendebelopp till fyra procent. I motionerna hemställes dessutom, att vederbörande utskott måtte utforma de ändringar i gällande ecklesiastika boställs- och arrendeförordning, som kunna bliva följden av dessa yrkanden.

Till andra lagutskottet har jämväl överlämnats följande inom riksdagen under ordinarie motionstiden väckta motioner, nämligen nr 98 inom första kammaren av herr *Löfvander m. fl.* om rätt för arrendatorer av till ecklesiastikt ändamål anslagen jord att erhålla ny arrendeuppskattning, den därmed likalydande motionen nr 145 inom andra kammaren av herrar *Jonsson* i Risinge och *Johanson* i Hallagården samt motionen nr 286 inom sistnämnda kammare av herr *Magnusson* i Kalmar *m. fl.* angående arrendelindring för vissa arrendatorer av till ecklesiastikt ändamål anslagna jordbruksfastigheter.

I de likalydande motionerna I: 98 och II: 145 hemställes, att riksdagen måtte besluta, att arrendatorer av till ecklesiastikt ändamål anslagen jord må efter ansökan hos länsstyrelsen medgivas rätt till ny arrendeuppskattning av sina arrenderade egendomar.

I motionen II: 286 hemställes, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville, efter verkställd utredning, skyndsamt för riksdagen framlägga förslag till åtgärder ägnade att bereda arrendelindring *ej mindre* åt arrendatorer av till ecklesiastikt ändamål anslagna jordbruksfastigheter, vilkas kontrakt grunda sig på under åren 1917—1921 verkställda uppskattningar och som genom senare överlåtelse

än i lagen den 21 maj 1926 angående lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av till ecklesiastikt ändamål anslagen jord angives övertagit sina arrenden på villkor, vilka kunna antagas hava försatt dem i svårigheter att fullgöra ingångna förpliktelser, *än även* åt övriga arrendatorer av sådana egendomar, vilka övertagit sina arrendekontrakt på villkor, som kunna antagas hava försatt dem i svårigheter att fullgöra ingångna förpliktelser.

Efter överenskommelse mellan andra lagutskottet och jordbruksutskottet hava förevarande proposition och motioner hänskjutits till behandling av sammansatt andra lag- och jordbruksutskott. I ett sammanhang har därvid behandlats nämnda proposition i vad den rör ändring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av ecklesiastika löneboställen ävensom ovan nämnda motioner i dithörande delar.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för det genom propositionen framlagda förslaget, får utskottet, i den mån redogörelse för dem icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen; och får utskottet i fråga om vad motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden hänvisa till motionerna.

Flertalet av prästerskapets löneboställen är utarrenderat enligt den sist utfärdade ecklesiastika arrendeförordningen den 21 november 1925, som trädde i kraft den 1 maj 1926. Emellertid är fortfarande ett betydligt antal — hela antalet löneboställen uppgår enligt 1927 års prästlönereglerings-sakkunniga till 3,239 stycken — utarrenderat enligt förordningen den 15 september 1911 angående utarrendering av prästerskapets löneboställen, vilken förordning trädde i kraft den 1 januari 1912. Enligt denna förordning skall förslag till utarrendering uppgöras på landet av kronofogde eller länsman (landsfiskal) och i stad av magistratsperson i samråd med kontraktsprosten, tjänst innehavare, vars rätt av utarrenderingen beröres, samt en av pastoratet eller, då avkastningen av bostället skall ingå till kyrkofonden eller tillgodokomma viss tjänst innehavare, av domkapitlet utsedd, i lantbruks- och affärsförhållanden kunnig person. Uppskattningsmännens förslag ingives till Kungl. Maj:ts befallningshavande, som uppgör förslag angående sättet för utarrenderingen och innehållet i arrendekontraktet, varefter handlingarna i ärendet av Kungl. Maj:ts befallningshavande överlämnas till domkapitlet. Biträder domkapitlet vad Kungl. Maj:ts befallningshavande föreslagit, skall, såframt ej i något avseende erfordras Kungl. Maj:ts prövning, utarrendering i enlighet därmed ske. Varder åter Kungl. Maj:ts befallningshavandes förslag icke biträtt av domkapitlet och kunna ej Kungl. Maj:ts befallningshavande och domkapitlet enas i ärendet, skall detta hänskjutas till kammarkollegiets prövning och avgörande. Arrendet uppdelas i arrendeavgift och årsbelopp för ny-

Givna bestämmelser.
Förordningen den 15 september 1911 ang. utarrendering av prästerskapets löneboställen.

byggnadsskyldighetens fullgörande, båda bestämda till visst belopp i penningar.

Ecklesiastik
arrendeför-
ordning den
21 november
1925.

Jämväl enligt ecklesiastik arrendeförordning den 21 november 1925, som tillämpas vid nya arrendeupplåtelser, är arrendet för löneboställe, som är avsett för jordbruk, uppdelat i arrendeavgift och årsbelopp för nybyggnadsskyldighetens fullgörande. Arrendeavgiften skall vara utsatt till hälften i penningar och till hälften i en eller flera av de persedlar, som upptagas i vederbörande läns senast fastställda markegångstaxa, att lösas med penningar efter pris enligt litt. A i markegångstaxan. Årsbeloppet för nybyggnadsskyldighetens fullgörande skall uppskattas till visst belopp i penningar.

Lagen den 21
maj 1926 ang.
lindring i ar-
rendevill-
koren för
vissa arren-
datorer.

Jämlikt bestämmelserna i lagen den 21 maj 1926 angående lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av till ecklesiastikt ändamål anslagen jord kunde arrendator, då enskild rätt ej därigenom förnärmades, medgivas lindring i arrendevillkoren genom nedsättning med högst en tredjedel av arrendeavgiften och årsbeloppet för uppskattad nybyggnadskostnad, dock ej för tid, som förflutit före arrendeåret 1926—1927. För att dylik lindring skulle kunna medgivas, förutsattes, att arrendeavtalet slutits under något av åren 1917—1921, att den 14 mars 1926 av arrendetiden återstode minst tre år, att de kontraherade arrendevillkoren, med hänsyn till rådande förhållanden, befundes oskäligt tyngande och arrendatorn på grund därav kunde befaras bliva urståndsatt att fullgöra sina förbindelser enligt avtalet, samt att arrendatorn gjort vad av honom skäligen kunde påfordras för hållande av den arrenderade fastigheten i god hävd.

Nedsättning kunde ej medgivas för längre tid än fem år i sänder. Ansökning om lindring i arrendevillkoren skulle ingivas till vederbörande länsstyrelse före utgången av år 1926; dock att, sedan sådan lindring en gång medgivits, ansökning om fortsatt åtnjutande av dylik förmån skulle ingivas inom tid, som av Konungen bestämdes. Länsstyrelsen skulle, där sådant för åstadkommande av nödig utredning prövades erforderligt, föranstalta om ny arrendeuppskattning, så snart sådan lämpligen kunde ske. Kostnaden därför skulle gäldas av arrendatorn. Ansökning om lindring skulle prövas och avgöras av kammarkollegiet. I enlighet med hithörande bestämmelser har enligt uppgift i propositionen lindring i arrendevillkoren medgivits i omkring 125 fall.

Bestämmelse
om anstånd
med arrende
och om dröjs-
målsränta.

Kungl. Maj:t har i cirkulär den 19 februari 1932 bemyndigat länsstyrelserna att, på därom av arrendator utav genom myndigheternas försorg utarrenderat ecklesiastikt löneboställe gjord ansökan, bevilja anstånd med betalning av högst hälften av under mars 1932 förfallande arrendeavgift och årsbelopp för nybyggnad, dock ej längre än till den 1 november 1932, under villkor att arrendatorn å belopp, som icke inom kontraktens tid guldits, erlägger ränta från förfalldagen tills full betalning sker efter en räntefot av fem procent för år, ävensom för betalningens behöriga full-

görande till såväl resterande arrendeavgift och årsbelopp som ränta därå ställer till vederhäftigheten styrkt borgen eller annan säkerhet, som av länsstyrelsen godkännes. Därvid skall dock iakttagas, att anstånd må medgivas endast i fall, då det kan anses visat, att det på grund av arrendes storlek och arrendators ekonomiska ställning skulle bereda arrendator avsevärd svårighet att erlägga arrendeavgift och årsbelopp i enlighet med arrendekontraktet.

Ett flertal arrendatorer av ecklesiastika boställen hava gjort ansökningar om lindring i gällande arrendevillkor, däri i huvudsak hemställtts om nedsättning av utgående arrendeavgifter eller om ny arrendevärdering. Efter remiss har kammarkollegiet avgivit utlåtande i frågan. Därvid har kollegiet tillika överlämnat yttranden i ärendet, vilka avgivits av åtskilliga boställsnämndsordförande samt av överståthållarämbetet, samtliga länsstyrelser och domkapitel ävensom Stockholms stads konsistorium. Kollegiet hemställde, att de gjorda framställningarna icke måtte för närvarande föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Propositionens tillkomst.

Genom propositionen framlägges — förutom förslag angående byggnadslån ur kyrkofonden, i vilken del propositionen nu ej är i fråga — jämväl förslag till lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av ecklesiastika löneboställen. Detta förslag avser att öppna möjlighet för sådan tillämpning av 1925 års utarrenderingsförordnings bestämmelse om sättet för arrendeavgiftens utgående beträffande dessa arrenden, att i de fall, där omständigheterna befinnas böra därtill föranleda, viss lindring skall kunna medgivas i avseende å för arrendena i fråga nu gällande, mera betungande arrendeavgifter. Länsstyrelserna skola enligt förslaget bemyndigas medgiva lindring i dessa arrendevillkor på så sätt, att arrendeavgift, tidigast från och med arrendeåret 1932—1933, nedsättes intill det belopp, som uppkommer vid en omräkning av den i kontraktet bestämda arrendeavgiften sålunda, att hälften av avgiften förvandlas till markegångspersedlar till myckenhet enligt priserna i litt. A i markegångstaxan det år, utarrenderingen skedde, att för återstående arrendeår lösas med penningar efter senast fastställda pris enligt litt. A i markegångstaxan. Någon ändring beträffande årsbeloppet föreslås icke.

Innehållet av det genom propositionen framlagda förslaget.

Bestämmelserna givas i en föreslagen lag om ändring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av ecklesiastika löneboställen. Denna lag föreslås skola gälla beträffande arrendeupplåtelse av löneboställe, som avses i 1 § ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910 och som är utarrenderat enligt föreskrifterna i förordningen den 15 september 1911 angående utarrendering av prästerskapets löneboställen. Såsom villkor för att arrendelindring enligt den föreslagna lagen skall kunna medgivas kräves enligt denna, att de kontraherade arrendevillkoren, med hänsyn till rådande för-

hållanden, finnas för arrendatorn tyngande och det på grund härav kan antagas möta svårigheter för denne att fullgöra sina förbindelser enligt avtalet samt att skäl till arrendelindringen i övrigt äro och enskild rätt ej förnärmas.

Enligt propositionen böra ytterligare fordringar uppställas i form av särskilda föreskrifter, givna av Konungen. Sålunda bör enligt propositionen för att arrendelindring skall kunna medgivas arrendatorn hava gjort vad honom skäligen kan påfordras för hållande av den arrenderade fastigheten i god hävd, och såsom regel bör lindring icke medgivas med mindre av arrendetiden återstå minst tre år. Undantag från denna regel böra i särskilda fall få förekomma. Därest arrendator redan erhållit lindring i arrendevillkoren jämlikt bestämmelserna i förenämnda lag den 21 maj 1926, bör någon ytterligare lindring icke ifrågakomma. Skulle lindringen icke uppgå till fem procent av arrendet, bör den icke medgivas annat än i undantagsfall. För erhållande av denna lindring i arrendevillkoren bör arrendatorn genom tillägg till gällande arrendekontrakt tillförbindas att för återstående arrendetiden utgöra hälften av arrendeavgiften i de vid omräkningen använda persedlarna, att lösas med penningar efter senast fastställda pris enligt litt. A i markegångstaxan. Förutsättning för arrendeavtalets ändrande på detta sätt är borgensmännens för arrendet medgivande. Jämväl arrendators stärbhusdelägare och löftesman, vilken själv övertagit arrendet, ävensom annan, som med vederbörligt godkännande fått arrendet på sig överlåtet, böra berättigas erhålla denna lindring i arrendevillkoren. Detta bör däremot icke gälla i fråga om arrendators konkursborgenärer eller annan hans löftesman, än nyss sagts. Någon preklusionsfrist bör ej stadgas för ansökans ingivande.

Såsom i propositionen uttalas, kräves för att länsstyrelserna skola erhålla bemyndigande, på sätt i propositionen föreslås, beslut ej mindre av riksdagen än även av kyrkomöte.

Motionerna.

I de likalydande motionerna I: 323 och II: 479 hemställes, att vissa av de enligt propositionen fordrade förutsättningarna för arrendelindring måtte uppgivas. Motionärerna föreslå sålunda, att arrendelindring skall få åtnjutas, även om vederbörande arrendator har mindre än tre år kvar av arrendetiden eller han redan åtnjuter lindring i villkoren enligt 1926 års lag eller den lindring, han enligt propositionen skulle erhålla, skulle uppgå till mindre än fem procent av det fastställda arrendet.

Beträffande den sakliga innebörden av de ifrågasatta arrendelindringarna hemställes i samma motioner, att i de fall, där en omräkning av arrendeavgiften efter de i propositionen angivna grunderna icke skulle giva den lindring i arrendet som tidsförhållandena otvetydigt betinga, arrendatorn på därom gjord ansökan och sedan det vid prövning befunnits, att arrendet är särskilt betungande, måtte kunna beviljas omvärdering av

arrendet. I motionerna föreslås även, att arrendator i särskilt trängande fall på därom gjord ansökan måtte kunna i ungefärlig överensstämmelse med 1926 års lag komma i åtnjutande av nedsättning av arrendeavgift och årsbelopp, därest arrendevillkoren befinnas tyngande och svårigheter möta för arrendatorn att fullgöra honom åliggande förbindelser. I de likalydande motionerna I: 98 och II: 145 hemställes jämväl, att arrendator måtte efter ansökan hos länsstyrelsen medgivnas rätt till ny arrendeuppskattning. Hemställan om arrendelindring åt vissa grupper av arrendatorer av till ecklesiastikt ändamål anslagna jordbruksfastigheter, utan yrkande beträffande arrendelindringarnas närmare beskaffenhet, göres i motionen II: 286.

I motionerna I: 323 och II: 479 hemställes även, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att länsstyrelserna bemyndigas att vid beviljandet av anstånd med betalning av arrendeavgift och årsbelopp fastställa räntesatsen å förfallna arrendebelopp under uppskovstiden till fyra procent.

Såsom ovan angivits har utskottet att i detta utlåtande till behandling upptaga kungl. propositionen nr 155 i vad denna rör ändring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av ecklesiastika löneboställen. Där emot har utskottet icke att i detta sammanhang taga ställning till den i propositionen likaledes behandlade frågan om lån ur kyrkofonden. I den mån motionerna I: 323 och II: 479 angå sistnämnda fråga bliva icke heller de föremål för prövning i detta utlåtande.

Utskottet.

I sitt förut denna dag avgivna utlåtande nr 5 har utskottet bland annat behandlat ett genom kungl. proposition nr 126 för riksdagen framlagt förslag om lindring i arrendevillkoren för arrendatorer av kronans jordbruksdomäner. Nämnda förslag innebär, att möjlighet öppnas för arrendatorerna att erhålla omräkning av halva arrendeavgiften efter enahanda grunder som de vilka enligt den nu ifrågavarande propositionen skola gälla för arrendatorer av ecklesiastika löneboställen. Vad utskottet i sitt förenämnda utlåtande anfört om önskvärldheten av att möjlighet till arrendelindring beredes där ifrågavarande arrendatorer, äger enligt utskottets mening tillämpning även beträffande de arrendatorer, som avses i nu förevarande proposition. I stort sett är det genom denna proposition framlagda förslaget till arrendelindring, såvitt utskottet kan bedöma, väl avvägt. Utskottet anser sig därför böra tillstyrka riksdagen att för sin del antaga den föreslagna lagen om ändring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av ecklesiastika löneboställen.

Beträffande de särskilda föreskrifter, genom vilka enligt propositionen Konungen skall uppställa vissa förutsättningar för att arrendelindring skall få åtnjutas, har utskottet däremot funnit anledning att framställa erinringar i nära överensstämmelse med vad utskottet anfört i sitt nämnda

utlåtande nr 5. Enligt utskottets mening bör sålunda icke uppställas som regel, att arrendelindring icke skall medgivas med mindre av arrendetiden återstå minst tre år, utan torde minimtiden kunna minskas. Utskottet kan icke heller finna, att den omständigheten att en arrendator åtnjuter nedsättning av arrendet enligt 1926 års i redogörelsen härovan omtalade lag, bör utesluta, att han, om förutsättningar därför i övrigt föreligga, i stället får tillgodonjuta den genom propositionen föreslagna omräkningen av arrendeavgiften. I sådant fall bör till grund för omräkningen läggas arrendeavgiftens ursprungliga och icke dess enligt 1926 års lag nedsatta belopp. Vidare finner utskottet icke bärande skäl föreligga för att i enlighet med propositionen från möjlighet att erhålla arrendelindring utesluta arrendators konkursborgenärer, som övertagit arrendet.

Liksom i fråga om propositionen angående arrendelindring åt kronoarrendatorer finner utskottet beträffande nu förevarande proposition, att det genom propositionen framlagda förslaget i allmänhet öppnar möjlighet att bereda tillräckligt stora arrendelindringar men att undantagsvis fall kunna förekomma, i vilka en omräkning av arrendeavgiften efter de föreslagna grunderna icke skulle giva den lindring i arrendevillkoren, som ändrade ekonomiska förhållanden otvetydigt måste anses påkalla. Enligt utskottets mening bör i sådana fall kunna ske omvärdering av arrendet efter ansökan och företagen prövning av åtgärdens behövlighet. Utskottet tillåter sig därför hemställa, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t i den mån förhållandena därtill giva anledning, ville låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser om dylik omvärdering.

Utskottet anser sig icke böra biträda det i motionerna I: 323 och II: 479 framställda förslaget, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om fastställande av viss räntesats för de fall, i vilka uppskov med betalning av arrendeavgift och årsbelopp beviljas. I överensstämmelse med vad utskottet framhållit i sitt utlåtande nr 5 vid behandlingen av ett motsvarande förslag beträffande kronoarrendatorer, förutsätter utskottet, att dröjsmålsräntan hålles så låg som det allmänna ränteläget vid varje tidpunkt medgiver.

Under återopande av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

A) att riksdagen måtte för sin del antaga det genom förevarande proposition framlagda förslaget till lag om ändring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av ecklesiastika lönebeställningar;

B) att riksdagen, med anledning av förevarande proposition, måtte uttala, att enligt riksdagens mening vid prövningen i förekommande fall av frågan, huruvida arrendelindring bör medgivas, bör iakttagas vad utskottet i sitt utlåtande anförts;

C) att riksdagen, med anledning av förevarande proposition, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t, i den mån förhållandena därtill giva anledning, ville låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser angående omvärdering av arrenden i den utsträckning och under de förutsättningar, som utskottet i sitt utlåtande angivit;

D) att de likalydande motionerna I: 323 och II: 479, i den mån de icke gälla fråga om lån ur kyrkofonden och i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet ovan hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd;

E) att de likalydande motionerna I: 98 och II: 145 måtte anses besvarade genom vad utskottet ovan hemställt; samt

F) att motionen II: 286 måtte anses besvarad genom vad utskottet ovan hemställt.

Stockholm den 13 maj 1932.

På sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets vägnar:

G. SEDERHOLM.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från andra lagutskottet: herrar *Westman, Linder, Magnusson* i Kalmar, *Hage, Tamm, Granström* och *Skoglund*;

från jordbruksutskottet: herrar *Sederholm, Elof B. Andersson, Bengtsson* i Kullen, *Norman, Halvarsson, Månsson* i Erlandsro och *Andersson* i Tungelsta.